

**UDHËZUES PËR EDUKIMIN
ZGJEDHOR TË AKSESUESHËM
për Personat me Aftësi të Kufizuara**

Udhëzues praktik për organet e administrimit zgjedhor, organizatat e personave me aftësi të kufizuara, shoqërinë civile dhe aktorët e komunitetit

Aksesueshmëri • Pjesëmarrje • Barazi • Pavarësi

Përmbajtja

1. Hyrje
 2. Qëllimi, Fusha e Zbatimit dhe Përdoruesit e Udhëzuesit
 3. Parimet Udhëzuese për Edukimin Zgjedhor të Aksesueshëm
 4. Kuptimi i Nevojave dhe Barrierave të Informimit të Zgjedhësve
 5. Çfarë Duhet të Dinë Zgjedhësit
 6. Si ta Bëjmë Edukimin Zgjedhor të Aksesueshëm
 7. Komunikimi i Aksesueshëm dhe Kanalet e Shpërndarjes
 8. Bashkëpunimi me Organizatat e Personave me Aftësi të Kufizuara dhe Aktorë të Tjerë
 9. Përgatitja dhe Trajnimi i Personelit
 10. Planifikimi i një Fushate të Aksesueshme të Edukimit Zgjedhor
 11. Informacioni që u Nevojitet Zgjedhësve për Ditën e Zgjedhjeve
 12. Monitorimi, Reagimet dhe Përmirësimi i Vazhdueshëm
 13. Qëndrueshmëria e Edukimit Zgjedhor të Aksesueshëm
- Modele Formularësh

1. Hyrje

E drejta e votës është një e drejtë themelore demokratike e njeriut. Konventa e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara (CRPD), e ratifikuar nga Shqipëria, është standardi kryesor në këtë fushë. Neni 29 kërkon pjesëmarrje të plotë dhe efektive në jetën politike, procedura, objekte dhe materiale zgjedhore të përshtatshme e të aksesueshme, mbrojtjen e votimit të fshehtë pa intimidim dhe, kur është e nevojshme, mundësinë e asistencës nga një person i zgjedhur nga vetë votuesi. Që kjo e drejtë të ushtrohet në praktikë, zgjedhësit duhet të jenë në gjendje të marrin, kuptojnë dhe përdorin informacion të saktë për zgjedhjet. Personat me aftësi të kufizuara mund të përballen me barriera që i pengojnë të marrin informacion zgjedhor në baza të barabarta me të tjerët ose ta përdorin atë në mënyrë të pavarur.

Barrierat e zakonshme përfshijnë materiale të paaksesueshme të edukimit zgjedhor, barriera në komunikim, njohuri të kufizuara për të drejtat dhe procedurat zgjedhore, informacion digjital të paaksesueshëm, informacion të pamjaftueshëm për asistencën e disponueshme, barriera fizike që lidhen me regjistrimin dhe votimin, si dhe informim të kufizuar për personat që jetojnë në zona rurale, të largëta ose të pambuluara mjaftueshëm nga shërbimet.

Prandaj, edukimi zgjedhor i aksesueshëm është më shumë sesa thjesht prodhimi i informacionit. Informacioni duhet të jetë i disponueshëm në formate që zgjedhës të ndryshëm mund t'i perceptojnë dhe kuptojnë, të shpërndahet përmes kanaleve që arrijnë tek ata, të ofrohet në kohë që të jetë i dobishëm dhe të shoqërohet me udhëzime të qarta se çfarë mund të bëjnë zgjedhësit nëse hasin një barrierë.

Ky Udhëzues ofron një kuadër praktik për planifikimin, hartimin, testimin, shpërndarjen dhe përmirësimin e edukimit zgjedhor të aksesueshëm për personat me aftësi të kufizuara gjatë gjithë ciklit zgjedhor. Ai synon të ndihmojë institucionet përgjegjëse dhe organizatat partnere që të kalojnë nga angazhimet e përgjithshme për gjithëpërfshirje të informacioni zgjedhor dhe praktikave të komunikimit konkrete dhe të përdorshme.

Parimi themelor: Edukimi zgjedhor i aksesueshëm duhet t'i mundësojë zgjedhësit të kuptojë procesin, të bëjë një zgjedhje zgjedhore të informuar dhe të marrë pjesë në mënyrë sa më të pavarur.

2. Qëllimi, Fusha e Zbatimit dhe Përdoruesit e Udhëzuesit

2.1 Qëllimi

Qëllimi i këtij Udhëzuesi është të mbështesë organet e administrimit zgjedhor, organizatat e personave me aftësi të kufizuara dhe aktorë të tjerë përkatës që të hartojnë, përshtatin, komunikojnë dhe shpërndajnë edukimin zgjedhor në mënyra të aksesueshme për persona me lloje të ndryshme aftësish të kufizuara.

Udhëzuesi mund të përdoret gjatë regjistrimit të zgjedhësve, fushatave të edukimit zgjedhor, komunikimit para zgjedhjeve, përgatitjeve për ditën e zgjedhjeve dhe vlerësimit paszgjedhor. Fokusi i tij kryesor është informacioni dhe edukimi i zgjedhësve. Çështjet operationale që lidhen me aksesueshmërinë e qendrave të votimit përfshihen vetëm kur zgjedhësve u nevojitet ky informacion për të marrë pjesë në mënyrë efektive.

Edukimi zgjedhor i aksesueshëm përbën një element thelbësor për forcimin e integritetit politik dhe zgjedhor, pasi garanton që të gjithë qytetarët, përfshirë personat me aftësi të

kufizuara, të kenë akses të barabartë, në kohë dhe në formate të përshtatshme në informacionin mbi të drejtat politike dhe zgjedhore, procedurat e votimit dhe mekanizmat e pjesëmarrjes dhe mbikëqyrjes demokratike. Informacioni zgjedhor i aksesueshëm fuqizon personat me aftësi të kufizuara si zgjedhës dhe qytetarë aktivë, duke rritur aftësinë e tyre për të marrë vendime të informuara, për të identifikuar dhe raportuar parregullsitë dhe për të kërkuar transparencë dhe llogaridhënie nga institucionet dhe aktorët politikë. Eliminimi i barrierave në informacion dhe komunikim zvogëlon gjithashtu cenueshmërinë ndaj dezinformimit, manipulimit, presionit, blerjes së votës, mashtrimit dhe formave të tjera të korrupsionit zgjedhor. Për rrjedhojë, edukimi zgjedhor i aksesueshëm nuk është vetëm një çështje e përfshirjes së personave me aftësi të kufizuara dhe e ushtrimit të barabartë të të drejtave politike, por edhe një instrument konkret për parandalimin e korrupsionit, forcimin e transparencës dhe llogaridhënies dhe rritjen e besimit të publikut në integritetin e proceseve demokratike.

2.2 Objektivat

- Të rrisë ndërgjegjësimin e personave me aftësi të kufizuara për të drejtat zgjedhore, kërkesat e regjistrimit dhe procedurat e votimit.
- Të përmirësojë aksesueshmërinë, qartësinë dhe përdorshmërinë e materialeve të edukimit zgjedhor dhe kanaleve të komunikimit.
- Të sigurojë që zgjedhësit marrin në kohë informacion për asistencën e disponueshme, përshtatjen e arsyeshme dhe mekanizmat e ankimit ose raportimit.
- Të forcojë rolin e organizatave të personave me aftësi të kufizuara në hartimin, testimin dhe shpërndarjen e edukimit zgjedhor.
- Të përmirësojë kapacitetet e zyrtarëve zgjedhorë, personelit të komunikimit dhe ekipeve të informimit për të komunikuar në mënyrë efektive dhe me respekt me zgjedhësit me aftësi të kufizuara.
- Të zvogëlojë barrierat në informacion dhe komunikim që mund të pengojnë pjesëmarrjen e informuar dhe të pavarur.
- Të krijojë mekanizma praktikë për marrjen e reagimeve, monitorimin dhe përmirësimin e vazhdueshëm të edukimit zgjedhor të aksesueshëm.

2.3 Kush duhet ta përdorë këtë Udhëzues?

- Organet e administrimit zgjedhor dhe njësitë e tyre të edukimit dhe komunikimit me zgjedhësit;
- Personeli i regjistrimit dhe personeli i informimit zgjedhor;
- Organizatat e personave me aftësi të kufizuara dhe organizatat që mbrojnë të drejtat e tyre;
- Organizatat e shoqërisë civile të përfshira në edukimin e zgjedhësve dhe vëzhgimin e zgjedhjeve;
- Strukturat e qeverisjes vendore dhe të komunitetit që mbështesin shpërndarjen e informacionit;
- Personeli i votimit dhe operatorët e linjave telefonike të informimit që u japin informacion zgjedhësve;
- Institucionet e të drejtave të njeriut dhe aktorë të tjerë të përfshirë në monitorimin e gjithëpërfshirjes zgjedhore;
- Media dhe partnerët e informimit në komunitet.

2.4 Kush duhet të përfitojë?

Udhëzuesi duhet t'u përgjigjet nevojave të ndryshme për informacion dhe komunikim të personave me aftësi të kufizuara fizike; personave të verbër ose me dëmtime të shikimit; personave që nuk dëgjojnë ose me dëmtime të dëgjimit; personave me aftësi të kufizuara intelektuale; personave me aftësi të kufizuara psikosociale; personave me aftësi të kufizuara në komunikim; personave me aftësi të kufizuara të shumëfishta; si dhe personave të moshuar me kufizime funksionale.

Vëmendje e veçantë duhet t'u kushtohet personave me aftësi të kufizuara që kanë më pak gjasa të marrin informacionin zgjedhor të zakonshëm, përfshirë gratë me aftësi të kufizuara, të rinjtë me aftësi të kufizuara, personat që jetojnë në zona rurale ose të pambuluara mjaftueshëm nga shërbimet dhe personat që përballen me forma të shumëfishta disavantazhi.

3. Parimet Bazë për Edukimin Zgjedhor të Aksesueshëm

Barazia dhe mosdiskriminimi. Personat me aftësi të kufizuara duhet të kenë akses të barabartë në informacionin dhe edukimin zgjedhor pa diskriminim.

Aksesueshmëria. Informacioni, formatet, kanalet e komunikimit dhe veprimtaritë e edukimit zgjedhor duhet të jenë të aksesueshme për persona me lloje të ndryshme aftësish të kufizuara.

Pavarësia. Edukimi zgjedhor duhet të forcojë aftësinë e personave me aftësi të kufizuara për të kuptuar procedurat dhe për të bërë zgjedhjet e tyre zgjedhore.

Përshtatja e arsyeshme. Kur mënyrat standarde të komunikimit ose ofrimit të shërbimit krijojnë barriera, duhet të sigurohen përshtatjet e nevojshme.

Pjesëmarrja. Personat me aftësi të kufizuara dhe organizatat e tyre përfaqësuese duhet të përfshihen në hartimin, testimin, shpërndarjen dhe vlerësimin e edukimit zgjedhor.

Dinjiteti, privatësia dhe konfidencialiteti. Komunikimi dhe asistenca duhet të respektojnë dinjitetin, privatësinë dhe lirinë e zgjedhjes së zgjedhësit.

Dizajni universal. Kur është e mundur, informacioni zgjedhor duhet të hartohet që në fillim në mënyrë që të jetë i përdorshëm nga një gamë sa më e gjerë personash, në vend që të përshtatet vetëm pas prodhimit.

4. Kuptimi i Nevojave dhe Barrierave të Informimit të Zgjedhësve

Edukimi zgjedhor i aksesueshëm fillon me kuptimin se kush ka nevojë për informacion, çfarë barrierash has dhe cilat formate e kanale kanë më shumë gjasa të funksionojnë. Një format ose kanal i vetëm komunikimi nuk mund t'u përgjigjet të gjitha nevojave.

4.1 Identifikoni barrierat përpara prodhimit të materialeve

Përpara hartimit ose rishikimit të edukimit zgjedhor, institucionet përgjegjëse duhet të vlerësojnë materialet ekzistuese, faqet e internetit, platformat digjitale, kanalet e komunikimit dhe mënyrat e informimit. Organizatat e personave me aftësi të kufizuara duhet të konsultohen si pjesë e këtij procesi.

- A mund ta aksesojnë informacionin personat me dëmtime të shikimit?
- A mund ta aksesojnë informacionin audioviziv zgjedhësit që nuk dëgjojnë ose kanë dëmtime të dëgjimit?
- A është gjuha e qartë dhe e lehtë për t'u kuptuar?

- A janë dokumentet dhe faqet e internetit të përshtatshme për përdorim me teknologjitë ndihmëse?
- A është informacioni i disponueshëm në më shumë se një format të aksesueshëm kur nevojitet?
- A shpjegon informacioni asistencën e disponueshme dhe përshtatjen e arsyeshme?
- A janë vetë mekanizmat e ankimit dhe raportimit të aksesueshëm?
- A po e marrin informacionin komunitetet rurale dhe ato të pambuluara mjaftueshëm nga shërbimet?
- A janë marrë siç duhet në konsideratë personat me aftësi të kufizuara intelektuale, psikosociale ose në komunikim?
- A janë testuar materialet nga persona me aftësi të kufizuara përpara shpërndarjes?

4.2 Përshtatni nevojat për informacion me formatet e aksesueshme

Audienca / nevoja	Formatet dhe kanalet e dobishme	Çështja kryesore për t'u pasur parasysh
Zgjedhësit e verbër ose me dëmtime të shikimit	Audio, Braille kur nevojitet, dokumente elektronike të aksesueshme, faqe interneti të përshtatshme për lexues ekrani, shkrim me germa të mëdha për personat me shikim të dobët	Sigurohuni që informacioni thelbësor të mos përcillet vetëm përmes imazheve; ofroni alternativa të aksesueshme.
Zgjedhësit që nuk dëgjojnë ose kanë dëmtime të dëgjimit	Video në gjuhën e shenjave kur është e përshtatshme, titra, informacion i qartë me shkrim, formate vizuale	Informacioni audioviziv nuk duhet të varet vetëm nga tingulli.
Zgjedhësit me aftësi të kufizuara intelektuale	Informacion i lehtë për t'u lexuar dhe kuptuar dhe gjuhë e thjeshtë, hapa të qartë, paraqitje të thjeshta	Përdorni fjali të shkurtra, udhëzime konkrete dhe shmangni kompleksitetin e panevojshëm.
Zgjedhësit me aftësi të kufizuara psikosociale	Informacion i qartë, i parashikueshëm dhe jo stigmatizues; gjuhë e thjeshtë; mundësi për të bërë pyetje	Shmangni supozimet për aftësinë ose vendimmarrjen bazuar në aftësinë e kufizuar.
Zgjedhësit me aftësi të kufizuara fizike	Informacion i qartë për regjistrimin dhe kushtet e aksesueshme të votimit, asistencën e disponueshme dhe mënyrën e kërkimit të saj	Informacioni duhet t'u mundësojë zgjedhësve ta planifikojnë pjesëmarrjen paraprakisht.

Audienca / nevoja	Formatet dhe kanalet e dobishme	Çështja kryesore për t'u pasur parasysh
Zgjedhësit me aftësi të kufizuara në komunikim	Disa mundësi komunikimi dhe kohë e mjaftueshme për ndërveprim	Respektoni mënyrën e preferuar të komunikimit të personit.
Zgjedhësit në zona rurale ose të pambuluara mjaftueshëm	Radio, ekipe lëvizëse informimi, rrjete vendore, takime në komunitet, SMS dhe materiale jashtë internetit	Mos u mbështetni vetëm në komunikimin përmes internetit.

4.3 Kushtojuni vëmendje zgjedhësve më pak të arritur nga informacioni

Mund të nevojiten masa të posaçme informimi atje ku personat me aftësi të kufizuara kanë akses të kufizuar në internet, transport publik, organizata të personave me aftësi të kufizuara ose shërbime publike. Ekipet lëvizëse të informimit dhe partneritetet me organizatat vendore mund të ndihmojnë në kapërcimin e këtyre boshllëqeve. Qëllimi nuk është thjesht të shpërndahet më shumë informacion, por të sigurohet që zgjedhësi të cilit i drejtohet informacioni ta marrë dhe të jetë në gjendje ta përdorë atë.

4.3 Kushtojini vëmendje të veçantë zgjedhësve që arrihen më pak nga informacioni

Masa të posaçme informimi mund të jenë të nevojshme kur personat me aftësi të kufizuara kanë akses të kufizuar në internet, transport publik, organizatat e personave me aftësi të kufizuara ose shërbimet publike. Qëllimi nuk është thjesht të shpërndahet më shumë informacion, por të sigurohet që zgjedhësi për të cilin informacioni është përgatitur ta marrë atë në mënyrë efektive, ta kuptojë dhe të jetë në gjendje ta përdorë.

Metoda të dobishme për të arritur zgjedhësit dhe komunitetet me akses të kufizuar në informacion përfshijnë:

- **Ekipet lëvizëse të informimit**, që mund të vizitojnë zonat rurale, të largëta ose komunitetet ku aksesit në shërbime dhe informacion është i kufizuar.
- **Bashkëpunimin me organizatat e personave me aftësi të kufizuara (OPAK)** dhe organizatat lokale, të cilat njohin nevojat e komunitetit dhe mund të ndihmojnë në përcjelljen e informacionit në mënyrë të aksesueshme dhe të besueshme.
- **Përdorimin e kanaleve lokale të komunikimit**, përfshirë radio dhe televizione lokale, qendra komunitare, njësi të vetëqeverisjes vendore dhe pika të ofrimit të shërbimeve publike.
- **Informimin e drejtpërdrejtë dhe aktivitetet në komunitet**, përmes takimeve të vogla, sesioneve informuese dhe komunikimit ballë për ballë, veçanërisht për personat që kanë akses të kufizuar në internet ose media digjitale.
- **Sigurimin e informacionit në formate të ndryshme të aksesueshme**, si gjuhë e thjeshtuar/Easy Read, materiale me shkronja të mëdha, formate audio, video me titra dhe gjuhë shenjash, si dhe formate digjitale të aksesueshme.
- **Përdorimin e më shumë se një kanali komunikimi**, duke kombinuar informacionin online me materiale të printuara dhe komunikimin e drejtpërdrejtë, në mënyrë që mungesa e aksesit në një kanal të mos e përjashtojë zgjedhësin nga informacioni.

- **Mbledhjen e reagimeve nga vetë personat me aftësi të kufizuara**, për të verifikuar nëse informacioni ka arritur te grupet e synuara, është kuptuar dhe mund të përdoret praktikisht prej tyre.

Në këtë mënyrë, efektiviteti i edukimit zgjedhor nuk matet vetëm nga sasia e materialeve të shpërndara apo numri i aktiviteteve të zhvilluara, por nga fakti nëse informacioni ka arritur realisht te zgjedhësit që përballen me barrierat më të mëdha dhe u ka mundësuar atyre të ushtrojnë të drejtat zgjedhore në mënyrë të informuar, të pavarur dhe në kushte të barabarta me të tjerët.

5. Çfarë Duhet të Dinë Zgjedhësit

Edukimi zgjedhor duhet t'u përgjigjet pyetjeve praktike që i nevojiten një zgjedhësi për të vepruar. Informacioni duhet të organizohet sipas rrugëtimit të zgjedhësit, nga regjistrimi dhe përgatitja para zgjedhjeve, te dita e zgjedhjeve dhe çdo veprim pasues.

5.1 Regjistrimi dhe e drejta për të votuar

- Kush ka të drejtë të votojë;
- Nëse kërkohet regjistrimi i zgjedhësit dhe si kryhet ai;
- Cilat dokumente kërkohen;
- Afatet dhe vendet e regjistrimit;
- Si të merret informacion ose asistencë shtesë gjatë regjistrimit.
- Si dhe ku të kontrollohet emri në listë

5.2 Përgatitja për ditën e zgjedhjeve

- Si të gjendet qendra e caktuar e votimit;
- Çfarë dokumenti identifikimi ose dokumentesh kërkohen;
- Kur zhvillohet votimi;
- Çfarë masash aksesueshmërie ose asistence janë të disponueshme;
- A ka nevojë zgjedhësi të trajnohet për përdorimin e mjeteve ndihmëse dhe teknologjisë assistive nëse ajo do të jetë e disponueshme gjatë ditës së zgjedhjeve;
- Si të kërkohet paraprakisht informacion ose mbështetje;
- Çfarë mund të presë zgjedhësi kur mbërrin në qendrën e votimit.

5.3 Kuptimi i procesit të votimit

- Hapat bazë të votimit;
- Format e disponueshme të asistencës dhe përshtatjes së arsyeshme;
- E drejta e zgjedhësit për privatësi dhe fshehtësinë e votës;
- E drejta e zgjedhësit për të bërë një zgjedhje zgjedhore të pavarur;
- Parimi që asistencë duhet ta mbështesë zgjedhësin dhe jo të zëvendësojë vendimmarrjen e tij.

5.4 Nëse një zgjedhës has një barrierë

- Si të raportohet një problem ose incident që lidhet me aksesueshmërinë;
- Si dhe ku të paraqitet një ankesë;
- Kush është përgjegjës për t'u përgjigjur çështjes;
- Ku të merret informacion shtesë ose ndjekje e mëtejshme.

Testi i gjuhës së thjeshtë: Çdo material i edukimit zgjedhor duhet ta ndihmojë zgjedhësin t'u përgjigjet pyetjeve: Çfarë duhet të bëj? Ku duhet të shkoj? Kur duhet të

shkoj? Çfarë duhet të marr me vete? Çfarë mbështetjeje mund të kërkoj? Me kë mund të kontaktoj nëse kam një problem?

Në rastet kur një barrierë shoqërohet ose dyshohet se lidhet me **korruptionin, mashtrimin, abuzimin me pushtetin, presionin, frikësimin, blerjen e votës ose forma të tjera të ndikimit të paligjshëm**, zgjedhësi duhet të ketë në dispozicion informacion shtesë, të qartë dhe të aksesueshëm. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për personat me aftësi të kufizuara, pasi barrierat në aksesin në informacion, komunikim ose mbështetje mund të rrisin cenueshmërinë ndaj presionit, manipulimit ose praktikave korruptive.

Materialet e edukimit zgjedhor duhet të shpjegojnë:

- **Cilat sjellje mund të përbëjnë korruption ose shkelje të integritetit zgjedhor**, për shembull ofrimi ose kërkimi i parave, dhuratave, favoreve apo përfitimeve në këmbim të votës; presioni ose kërcënimimi për të votuar në një mënyrë të caktuar; keqpërdorimi i burimeve publike; cenimi i fshehtësisë së votës; ose ndërhyrja e paligjshme në ushtrimin e lirë të së drejtës së votës.
- **Ku dhe si mund të raportohet rasti**, duke dhënë informacion të qartë për institucionet dhe mekanizmat kompetentë të raportimit dhe ankimit, si dhe kanalet e disponueshme të komunikimit.
- **Çfarë informacioni është e dobishme të jepet gjatë raportimit**, si data, ora dhe vendi i incidentit, përshkrimi i asaj që ka ndodhur, personat ose institucionet e përfshira dhe, kur është e mundur dhe e sigurt, çdo informacion apo provë tjetër relevante.
- **Si të ruhet konfidencialiteti dhe siguria e personit që raporton**, duke informuar zgjedhësin për mundësitë e raportimit konfidencial, kur këto parashikohen, dhe duke shmangur çdo veprim që mund ta ekspozojë atë ndaj presionit ose hakmarrjes.
- **Si mund të ndiqet më tej raportimi ose ankesa**, përfshirë mënyrën se si zgjedhësi mund të marrë informacion mbi statusin e çështjes dhe institucionin përgjegjës për shqyrtimin e saj.
- **Si të kërkohet mbështetje e aksesueshme gjatë raportimit**, duke siguruar që personat me aftësi të kufizuara të mund të përdorin mekanizmat e raportimit dhe ankimit në mënyrë të barabartë, përmes formateve dhe mjeteve të aksesueshme të komunikimit dhe, kur është e nevojshme, asistencës së përshtatshme.

Qëllimi i këtij informacioni nuk është vetëm t'i tregojë zgjedhësit **ku të ankohet**, por ta ndihmojë të njohë **një praktikë të mundshme korruptive ose një cenim të integritetit zgjedhor, ta raportojë atë në mënyrë të sigurt dhe të aksesueshme dhe të dijë se çfarë ndodh pas raportimit**. Në këtë mënyrë, edukimi zgjedhor kontribuon jo vetëm në pjesëmarrjen e barabartë të personave me aftësi të kufizuara, por edhe në forcimin e transparencës, llogaridhënies dhe integritetit të procesit zgjedhor.

6. Si ta Bëjmë Edukimin Zgjedhor të Aksesueshëm

Aksesueshmëria duhet të përfshihet që në fillim të zhvillimit të përmbajtjes së edukimit zgjedhor. Prodhimi i një versioni standard dhe shtimi i elementeve të aksesueshmërisë vetëm në fund mund të çojë në informacion të vonuar, të paplotë ose të vështirë për t'u përdorur.

6.1 Gjuhë e thjeshtë dhe e qartë

- Përdorni formulime të qarta dhe të drejtpërdrejta.
- Shpjegoni veprimet sipas rendit në të cilin zgjedhësi duhet t'i kryejë.
- Përdorni terma të njohur dhe shpjegoni termat teknikë ose ligjorë që janë të domosdoshëm.
- Kur është e mundur, përqendrojeni çdo fjali në një ide kryesore.
- Përdorni tituj, paragrafë të shkurtër dhe lista për t'i bërë udhëzimet më të lehta për t'u ndjekur.
- Vendosni në mënyrë të dukshme datat, afatet, vendet dhe informacionin e kontaktit.

Shembuj praktikw

Më pak e qartë

Shembulli 1 – Informacion për votimin

“Zgjedhësi duhet të paraqitet pranë qendrës përkatëse të votimit, sipas përcaktimeve të legjislacionit zgjedhor në fuqi, duke disponuar dokumentacionin përkatës të identifikimit.”

Shembulli 2 – Paraqitja e një ankese

“Zgjedhësi mund të paraqesë ankim pranë organit kompetent.”

Më e qartë

Shembulli 1 – Informacion për votimin

“Ditën e zgjedhjeve, shkoni në qendrën tuaj të votimit. Merrni me vete një dokument identifikimi të vlefshëm.”

Shembulli 2 – Paraqitja e një ankese

“Nëse mendoni se e drejta juaj zgjedhore është cenuar, mund të paraqisni një ankese. Informohuni se ku, si dhe brenda cilit afat duhet ta paraqisni atë.”

6.2 Informacion i lehtë për t'u lexuar dhe kuptuar

Informacioni i lehtë për t'u lexuar dhe kuptuar është veçanërisht i dobishëm për personat që mund ta kenë të vështirë të kuptojnë informacionin kompleks të shkruar. Ai duhet të paraqesë informacionin thelbësor në mënyrë të thjeshtuar, të strukturuar dhe konkrete.

- Jepini përparësi informacionit që i nevojitet zgjedhësit për të vepruar.
- Përdorni fjali të shkurtra dhe konkrete. një ide për fjali
- Përdorni kohën e tashme dhe formën veprorë
- Drejtojuni lexuesit drejtpërdrejt duke përdorur "ti" ose "ju".
- Paraqisni një hap në një kohë.
- Përdorni të njëjtin formulim për të njëjtin koncept.
- Shmangni hollësitë e panevojshme që mund të fshehin udhëzimin kryesor.
- Përdorni shkronja të qarta pa serif (si Arial).
- Madhësia e shkronjave duhet të jetë së paku 14-16 pt.
- Vendosni tekstin të rreshtuar majtas. Vendosni imazhe ose ikona që shpjegojnë tekstin djathtas
- Përdorni një imazh për çdo koncept.
- Ndani tekstin në seksione të qarta me tituj.
- Përdorni lista me pika për të renditur gjërat

Informacion standard

Shembulli 1 – Gjetja e qendrës së votimit

Zgjedhësit duhet të verifikojnë paraprakisht qendrën e votimit në të cilën janë regjistruar, përpara paraqitjes së tyre për ushtrimin e së drejtës së votës.”

Shembulli 2 – Çfarë duhet të marrësh me vete

“Për ushtrimin e së drejtës së votës, zgjedhësi duhet të paraqitet pranë qendrës së votimit me dokumentin përkatës të identifikimit, sipas kërkesave ligjore në fuqi.”

Shembulli 3 – Kërkimi i mbështetjes

“Personat me aftësi të kufizuara mund të kërkojnë asistencën e parashikuar nga legjislacioni zgjedhor në fuqi gjatë ushtrimit të së drejtës së votës.”

Shembulli 4 – Raportimi i një problemi “Në rast të konstatimit të një pengese ose problemi gjatë procesit zgjedhor, zgjedhësi mund t’u drejtohet autoriteteve përgjegjëse për raportimin ose paraqitjen e ankesës.”

Version Easy-to-Read

Ku do të votosh?

Kontrollo ku do të votosh.

Gjej qendrën tënde të votimit para ditës së zgjedhjeve.

Nëse nuk e di ku voton, kërko ndihmë.

[Figurë: ndërtesa/qendra e votimit]

Çfarë duhet të marrësh me vete?

Merr me vete dokumentin e identifikimit.

Trego dokumentin kur të kërkohet në qendrën e votimit.

[Figurë: dokument identifikimi]

A ke nevojë për ndihmë për të votuar?

Ti mund të kërkos ndihmë.

Trego çfarë ndihme të nevojitet.

Kërko informacion nëse nuk e di çfarë mbështetjeje mund të marrësh.

[Figurë: person që kërkon/merr ndihmë]

Ke një problem?

Trego çfarë ka ndodhur.

Kërko ndihmë.

Nëse dëshiron të bësh një ankesë, kërko informacion se ku duhet ta paraqesësh.

[Figurë: person që kërkon informacion/raporton një problem]

Kujdes: Një material nuk bëhet Easy-to-Read vetëm duke shkurtuar tekstin ose duke përdorur shkronja më të mëdha. **Gjuha, struktura, renditja e informacionit dhe figurat duhet të funksionojnë së bashku për të shpjeguar mesazhin.** Figura duhet të ketë lidhje të drejtpërdrejtë me tekstin pranë saj dhe të ndihmojë në kuptimin e veprimit ose konceptit.

Kur është e mundur, materialet Easy-to-Read duhet të **testohen me persona me aftësi të kufizuara intelektuale ose me persona të tjerë për të cilët materiali është hartuar**, për të kontrolluar nëse informacioni kuptohet dhe mund të përdoret në praktikë. Përfshirja e personave me aftësi të kufizuara dhe e organizatave të tyre në hartimin dhe testimin e materialeve ndihmon që informacioni të jetë realisht i aksesueshëm dhe jo vetëm formalisht i thjeshtuar.

6.3 Shkrim me germa të mëdha dhe paraqitje e lexueshme

- Përdorni shkronja të lexueshme dhe madhësi të mjaftueshme të tekstit
- Përdorni hapësira të qarta ndërmjet rreshtave, paragrafëve dhe seksioneve.
- Shmangni blloqet e dendura të tekstit.
- Përdorni kontrast të fortë vizual dhe shmangni vendosjen e tekstit mbi sfonde të ngarkuara.
- Bëjini titujt dhe udhëzimet kryesore të lehta për t’u gjetur.
- Sigurohuni që informacioni i shtypur të mbetet i lexueshëm kur zmadhohet.

Shembuj praktikë

Më pak e aksesueshme

Shembulli 1 – Madhësia dhe lloji i shkrimit Informacioni zgjedhor paraqitet me shkronja të vogla, p.sh. 9–10 pt, ose me fonte dekorative që vështirësojnë leximin.

Shembulli 2 – Blloqet e tekstit

“Ditën e zgjedhjeve zgjedhësi duhet të paraqitet në qendrën përkatëse të votimit duke marrë me vete dokumentin e identifikimit dhe, në rast se ka nevojë për informacion ose mbështetje, duhet t’u drejtohet personave përgjegjës.”

Shembulli 3 – Kontrasti Tekst gri i hapur mbi sfond të bardhë, tekst mbi fotografi ose sfond me shumë elemente grafike.

Shembulli 4 – Informacioni kryesor Data, ora, vendi dhe informacioni për mbështetjen janë të fshehura brenda një paragrafi të gjatë.

Shembulli 5 – Zmadhimi i materialit Kur dokumenti zmadhohet, teksti del jashtë faqes, kolonat mbivendosen ose informacioni humbet.

Më e aksesueshme

Përdorni një font të qartë dhe lehtësisht të lexueshëm, p.sh. **Arial 14–16 pt** për tekstin kryesor. Për materiale të hartuara posaçërisht me **shkronja të mëdha (Large Print)**, përdorni madhësi më të madhe të përshtatshme për grupin e synuar.

Ndajeni informacionin në pjesë të shkurtra dhe të dallueshme: **DITËN E ZGJEDHJEVE**
Shko në qendrën tënde të votimit.
Merr dokumentin e identifikimit.
Nëse ke nevojë për ndihmë, kërko informacion.

Përdorni **kontrast të fortë ndërmjet tekstit dhe sfondit**, p.sh. tekst të errët mbi sfond të çelët. Vendoseni tekstin mbi një sfond të pastër dhe të njëtrajtshëm, jo mbi fotografi ose elemente grafike që pengojnë leximin.

Vendoseni informacionin kryesor në mënyrë të dukshme dhe të lehtë për t’u gjetur:
DATA E ZGJEDHJEVE: [data]
ORARI: [ora]
KU VOTOJ: [informacioni]
KE NEVOJË PËR NDIHMË?
kontakti/informacioni]

Kontrolloni materialin edhe në format të zmadhuar. Teksti duhet të mbetet i qartë dhe i organizuar, pa mbivendosje, pa humbje informacioni dhe pa e detyruar lexuesin të ndjekë një strukturë të ndërlikuar.

Parim praktik: Një material me shkronja të mëdha nuk është automatikisht i aksesueshëm. **Madhësia e shkronjave, lloji i fontit, hapësira ndërmjet rreshtave, kontrasti, organizimi i faqes dhe vendosja e informacionit kryesor duhet të funksionojnë së bashku.** Zgjedhësi duhet të jetë në gjendje të gjejë shpejt informacionin që i nevojitet, pa pasur nevojë të lexojë blloqe të gjata teksti.

6.4 Braille dhe formatet me prekje

Braille mund të jetë i nevojshëm për disa zgjedhës, në varësi të nevojave të identifikuara. Kur përdoret, versioni në Braille duhet të përmbajë të njëjtin informacion thelbësor zgjedhor si versionet e tjera dhe të jetë i disponueshëm në kohë që zgjedhësit ta përdorin. Braille duhet të jetë pjesë e një kombinimi më të gjerë formatesh të aksesueshme dhe jo të trajtohet si zgjidhja e vetme për zgjedhësit me dëmtime të shikimit.

6.5 Informacioni audio

- Jepni të njëjtin informacion thelbësor që përmbajnë materialet e shkruara.
- Përdorni të folur të qartë dhe një rend logjik.
- Shqiptoni dhe paraqisni qartë datat, afatet, vendet dhe informacionin e kontaktit.
- Bëjini regjistrimet të lehta për t'u aksesuar dhe ridëgjuar.
- Kur është e mundur, ofroni edhe transkriptin si format shtesë.

Shembull praktik : <https://www.youtube.com/watch?v=o4b0Mv4OjoM>

6.6 Gjuha e shenjave dhe video me titra

- Përdorni interpretim në gjuhën e shenjave kur kërkohet nga nevojat e audiencës së synuar.
- Pajisni me titra përmbajtjen e folur dhe tingujt ose informacionin e rëndësishëm.
- Mbajeni tekstin thelbësor dhe të dhënat e kontaktit në ekran për atë kohë sa të mund të lexohen.
- Sigurohuni që paraqitja vizuale të mos mbulojë interpretin ose titrat.
- Jepni të njëjtin informacion thelbësor në të gjitha versionet e aksesueshme.

Shembull praktik <https://www.youtube.com/watch?v=X2yA64nXBtE>

6.7 Dokumente digjitale, faqe interneti dhe media sociale të aksesueshme

- Përdorni struktura dokumentesh që funksionojnë me teknologjitë ndihmëse dhe lexuesit e ekranit.
- Jepni tekst alternativ për imazhet me përmbajtje domethënëse, kur është e zbatueshme.
- Mos e komunikoni informacionin thelbësor vetëm përmes grafikëve ose ngjyrës.
- Përdorni tituj përshkrues dhe lidhje të identifikueshme qartë.
- Pajisni videot me titra dhe ofroni alternativa të aksesueshme për përmbajtjen vetëm vizuale ose vetëm audio.
- Kontrolloni që informacioni zgjedhor të mund të aksesohet në pajisjet dhe platformat më të përdorura.

Shembull praktik: <https://www.youtube.com/watch?v=o4b0Mv4OjoM>

6.8 Testoni përpara shpërndarjes

Edukimi zgjedhor i aksesueshëm duhet të rishikohet përpara publikimit. Testimi duhet të përfshijë persona me lloje të ndryshme aftësish të kufizuara dhe të verifikojë nëse informacioni është i kuptueshëm, teknikisht i aksesueshëm dhe praktikisht i dobishëm. Kur është e mundur, reagimet duhet të reflektohen përpara shpërndarjes në shkallë të gjerë.

Pyetjet minimale të rishikimit: A është informacioni i saktë? A është i qartë? A mund ta aksesojë audienca e synuar? A mund ta identifikojë zgjedhësi veprimin që duhet të ndërmerret? A është testuar materiali me persona me aftësi të kufizuara?

7. Komunikimi i Aksesueshëm dhe Kanalet e Shpërndarjes

7.1 Standardet e komunikimit

Mënyra se si komunikohet informacioni zgjedhor është po aq e rëndësishme sa formati në të cilin prodhohet. Personeli që jep informacion zgjedhor duhet të komunikojë drejtpërdrejt, me respekt dhe pa bërë supozime për nevojat ose aftësinë e personit.

Bëni	Mos bëni
• Flisni drejtpërdrejt me zgjedhësin.	• Mos supozoni se personi ka nevojë për asistencë.
• Pyesni përpara se të ofroni asistencë.	• Mos i flisni vetëm kujdestarit ose shoqëruesit.
• Përdorni gjuhë të qartë dhe me respekt.	• Mos prekni mjetet e lëvizshmërisë ose pajisjet ndihmëse pa leje.
• Lini kohë të mjaftueshme për komunikim.	• Mos merrni vendime në emër të zgjedhësit.
• Ofroni informacion në formate të aksesueshme.	• Mos vini në dyshim aftësinë e një zgjedhësi vetëm për shkak të aftësisë së kufizuar.
• Respektoni mënyrën e komunikimit të zgjedhur nga personi.	• Mos përdorni gjuhë diskriminuese ose paternaliste.

7.2 Përdorni disa kanale shpërndarjeje

Asnjë kanal i vetëm komunikimi nuk mund t'i arrijë të gjithë zgjedhësit. Prandaj, edukimi zgjedhor i aksesueshëm duhet të përdorë një kombinim kanalesh të zgjedhura në bazë të grupit të synuar, vendndodhjes, nevojave për aksesueshmëri dhe rrjeteve të disponueshme në komunitet.

- Organizatat e personave me aftësi të kufizuara;
- Takime në komunitet dhe sesione informuese;
- Radio dhe televizion;
- Media sociale dhe platforma të aksesueshme në internet;
- SMS dhe forma të tjera komunikimi nëpërmjet telefonit celular;
- Rrjetet e qeverisjes vendore;
- Drejtuesit e komunitetit dhe rrjetet mbështetëse të personave me aftësi të kufizuara;
- Rrjetet e shërbimeve shëndetësore dhe sociale, sipas rastit;
- Ekipet lëvizëse të informimit në komunitete me akses të kufizuar në kanalet e zakonshme të komunikimit.

7.3 Planifikoni informimin rreth zgjedhësit, jo rreth kanalit

Planifikimi i edukimit dhe informimit zgjedhor të aksesueshëm duhet të fillojë nga **nevojat konkrete të zgjedhësit dhe barrierat që ai has**, dhe jo nga kanali i komunikimit që institucioni ose organizata ka në dispozicion. Për të zbatuar në mënyrë efektive këtë qasje, është i nevojshëm **kërkim dhe vlerësim paraprak** përpara hartimit dhe

shpërndarjes së informacionit. Ky proces ndihmon të shmangen supozimet mbi atë se çfarë informacioni u nevojitet grupeve të ndryshme dhe se si ata e marrin dhe e përdorin atë.

Kërkimi paraprak mund të përfshijë **konsultime me personat me aftësi të kufizuara dhe organizatat që i përfaqësojnë ata, diskutime me komunitetet lokale, intervista ose fokus-grupe, të dhëna dhe përvoja nga proceset e mëparshme zgjedhore, analizën e ankesave dhe barrierave të raportuara, si dhe testimin e materialeve me përdoruesit e synuar**. Kur është e mundur, duhet të identifikohen gjithashtu grupet që historikisht janë arritur më pak nga informacioni zgjedhor dhe arsyet për këtë.

Gjetjet e këtij vlerësimi do të ndihmojnë që të:

- Identifikoni komunitetin ose grupin e synuar.
- Identifikoni barrierën specifike në informacion ose aksesueshmëri.
- Zgjidhni mesazhin që i nevojitet zgjedhësit.
- Zgjidhni formatin e përshtatshëm të aksesueshëm.
- Zgjidhni kanalin ose partnerin e besuar që ka më shumë gjasa ta arrijë zgjedhësin.
- Ofroni mundësi për pyetje dhe sqarime.
- Regjistroni barrierat ose pyetjet që përsëriten dhe referojini çështjet e pazgjidhura të institucioni përgjegjës.
- Ndiqni çështjen më tej kur është e nevojshme.

8. Bashkëpunimi me Organizatat e Personave me Aftësi të Kufizuara dhe Aktorë të Tjerë

Edukimi zgjedhor i aksesueshëm kërkon bashkëpunim kuptimplotë me organizatat e personave me aftësi të kufizuara. Këto organizata sjellin njohuri praktike për barrierat me të cilat përballen zgjedhësit dhe mund të ndihmojnë që materialet dhe mënyrat e informimit të jenë të përshtatshme dhe të përdorshme.

8.1 Përfshini organizatat gjatë gjithë procesit

- Identifikoni barrierat në informacion dhe komunikim;
- Këshilloni për formatet e përshtatshme të aksesueshme dhe përshtatjen e arsyeshme;
- Rishikoni dhe testoni materialet e edukimit zgjedhor;
- Mbështesni informimin në komunitet dhe shpërndarjen e informacionit;
- Kontribuoni në trajnimin e personelit dhe skenarët praktikë;
- Merrni pjesë në monitorim dhe mbledhjen e reagimeve;
- Identifikoni boshllëqet dhe rekomandoni përmirësime për ciklin e ardhshëm zgjedhor.

Pjesëmarrja kuptimplotë: Partneriteti duhet të fillojë gjatë planifikimit dhe zhvillimit të përmbajtjes, jo vetëm pasi materialet të jenë përfunduar.

8.2 Rolet e aktorëve

Aktori	Roli kryesor në edukimin zgjedhor të aksesueshëm
Organi i administrimit zgjedhor	Drejton koordinimin; siguron saktësinë; përcakton kërkesat e aksesueshmërisë;

Aktori	Roli kryesor në edukimin zgjedhor të aksesueshëm
	miraton materialet; siguron burimet për edukimin zgjedhor; trajnon personelin; monitoron zbatimin.
Organizatat e personave me aftësi të kufizuara	Ofrojnë kontribut teknik dhe përvojë të jetuar; testojnë materialet; mbështesin informimin; identifikojnë barrierat; kontribuojnë në monitorim dhe reagime.
Organizatat e shoqërisë civile	Mbështesin edukimin e zgjedhësve, mobilizimin në komunitet, monitorimin, kërkimin dhe ndërgjegjësimin publik.
Qeverisja vendore / strukturat e komunitetit	Mbështesin shpërndarjen vendore, identifikimin e komuniteteve të pambuluara mjaftueshëm, sigurimin e ambienteve dhe kontakteve në komunitet.
Personeli i votimit dhe regjistrimit	Jep informacion të saktë dhe me respekt, shpjegon masat e asistencës dhe referon çështjet e aksesueshmërisë.
Institucionet e të drejtave të njeriut	Mbështesin monitorimin e të drejtave dhe mbikëqyrjen e ankesave ose shqetësimeve për diskriminim.
Media	Mbështet informacionin publik të saktë dhe të aksesueshëm përmes disa kanaleve.

9. Përgatitja dhe Trajnimi i Personelit

Personeli që harton, komunikon ose shpjegon informacionin zgjedhor duhet të marrë trajnim praktik për gjithëpërfshirjen e personave me aftësi të kufizuara dhe komunikimin e aksesueshëm. Trajnimi duhet të përqendrohet te veprimet që personeli duhet të ndër marrë në ndërveprimet reale dhe në prodhimin ose shpërndarjen e edukimit zgjedhor.

Moduli 1: Kuptimi i aftësisë së kufizuar dhe barrierave. Llojet e ndryshme të aftësive të kufizuara; të drejtat e personave me aftësi të kufizuara; keqkuptimet e zakonshme; barrierat në informacion, komunikim dhe pjesëmarrje.

Moduli 2: Komunikimi gjithëpërfshirës për personat me aftësi të kufizuara. Komunikim me respekt; terminologji e përshtatshme; komunikim me personat që nuk dëgjojnë ose kanë dëmtime të dëgjimit; komunikim me personat me dëmtime të shikimit; komunikim i qartë dhe i lehtë për t'u kuptuar.

Moduli 3: Informacioni zgjedhor i aksesueshëm. Formatet e aksesueshme; gjuha e thjeshtë dhe e qartë; aksesueshmëria digjitale; testimi i materialeve me përdoruesit; informacion i njëjtë dhe i qëndrueshëm në të gjitha formatet.

Moduli 4: Përshtatja e arsyeshme dhe asistenca për zgjedhësin. Si të shpjegohet asistenca e disponueshme duke mbrojtur zgjedhjen, privatësinë, dinjitetin, pavarësinë dhe fshehtësinë e votës.

Moduli 5: Parandalimi i diskriminimit, ndikimit të padrejtë dhe korrupsionit. Njohja e trajtimit diskriminues, mohimit të shërbimit, frikësimit, detyrimit dhe ndikimit të padrejtë nga kujdestarët, të afërmit ose persona të tjerë.

Moduli 6: Skenarë praktikë. Lojë me role që përfshin zgjedhës me lloje të ndryshme aftësish të kufizuara, kërkesa për informacion, kërkesa për asistencë dhe barrierat në komunikim.

10. Planifikimi i një Fushate të Aksesueshme të Edukimit Zgjedhor

Një fushatë e edukimit zgjedhor duhet të planifikohet si një varg vendimesh: kush duhet të arrihet, çfarë duhet të dijë, çfarë e pengon të marrë ose përdorë informacionin, cili format i aksesueshëm është i përshtatshëm, cili kanal do ta arrijë, kush është përgjegjës dhe si do të vlerësohet suksesi

10.1 Rendi i rekomanduar i planifikimit

10.1. 1. Vendosni koordinim me organizatat e personave me aftësi të kufizuara dhe partnerët përkatës.

10.1 2. Vlerësoni informacionin ekzistues zgjedhor dhe identifikoni boshllëqet e aksesueshmërisë.

10.1 3. Identifikoni audiencat prioritare, përfshirë komunitetet rurale dhe të pambuluara mjaftueshëm.

10.1 4. Përcaktoni informacionin thelbësor zgjedhor që duhet komunikuar.

10.1 5. Kërkoni paraprakisht dhe zgjidhni formatet e aksesueshme dhe kanalet e komunikimit.

10.1 6. Hartoni dhe testoni materialet me persona me aftësi të kufizuara.

10.1 7. Trajtoni personelin dhe ekipet e informimit.

10.1 8. Shpërndajeni informacionin përmes disa kanaleve.

10.1 9. Ofroni mundësi të aksesueshme për pyetje, ankesa dhe reagime.

10.1 10. Monitoroni shtrirjen, aksesueshmërinë, kuptueshmërinë dhe barrierat që përsëriten.

10.1 11. Përdorni gjetjet për të rishikuar materialet dhe për të përmirësuar ciklin e ardhshëm zgjedhor.

10.2 Tabelë orientuese për planifikimin e informimit dhe edukimit zgjedhor

Elementi i planifikimit	Pyetja që duhet të marrë përgjigje
Grupi i synuar	Kush duhet të arrihet?
Vendndodhja	Ku ndodhen?
Barriera	Çfarë e pengon aksesin në informacion ose pjesëmarrjen?
Mesazhi	Çfarë informacioni u nevojitet?

Elementi i planifikimit	Pyetja që duhet të marrë përgjigje
Formati	Cili format i aksesueshëm duhet të përdoret?
Kanali	Si do të arrijë informacioni tek ata?
Partneri	Cila organizatë ose rrjet mund të mbështesë shpërndarjen?
Organi përgjegjës	Kush mban përgjegjësi?
Afati	Kur duhet të zhvillohet veprimtaria?
Treguesi	Si do të matet suksesi?

11. Informacioni që u Nevojitet Zgjedhësve për Ditën e Zgjedhjeve

Një Udhëzues për Edukimin Zgjedhor të Aksesueshëm nuk zëvendëson udhëzimet operacionale për aksesueshmërinë e qendrave të votimit. Megjithatë, përpara ditës së zgjedhjeve, zgjedhësit kanë nevojë për informacion të qartë se çfarë duhet të presin dhe çfarë mbështetjeje është e disponueshme. Ky informacion duhet të përfshihet në materialet e edukimit zgjedhor dhe në komunikimin publik.

- Ku dhe kur duhet të votojë zgjedhësi;
- Çfarë dokumenti identifikimi ose dokumentesh kërkohen;
- Çfarë masash të aksesueshme janë të disponueshme në qendrën e votimit;
- Si mund të kërkojë zgjedhësi asistencë ose përshtatje të arsyeshme;
- Se asistenca duhet të mbështesë dhe jo të zëvendësojë vendimmarrjen e vetë zgjedhësit;
- Se zgjedhësi ka të drejtë për privatësi, dinjitet dhe fshehtësinë e votës;
- Se zgjedhja elektorale i përket vetë zgjedhësit dhe nuk duhet të ndikohet nga një person tjetër;
- Si të raportohet një barrierë në aksesueshmëri ose trajtim diskriminues;
- Si të merret informacion i mëtejshëm ose të bëhet një ankesë.

Personeli zgjedhor që komunikon me zgjedhësit duhet të pyesë se çfarë asistence i nevojitet zgjedhësit, të shmangë supozimet bazuar në aftësinë e kufizuar, t'i shpjegojë qartë procedurat, të respektojë mënyrën e preferuar të komunikimit dhe të mos ndikojë në zgjedhjen e votuesit.

12. Monitorimi, Reagimet dhe Përmirësimi i Vazhdueshëm

Monitorimi duhet të vlerësojë më shumë sesa numrin e materialeve të prodhuara ose aktiviteteve të zhvilluara. Pyetja qendrore është nëse zgjedhësit me aftësi të kufizuara e morën, e kuptuan dhe mundën ta përdornin informacionin.

12.1 Tregues të sugjeruar të produkteve

- Numri i materialeve të edukimit zgjedhor të prodhuara në formate të aksesueshme;
- Numri dhe llojet e formateve të aksesueshme të përdorura;
- Numri i aktiviteteve informuese të zhvilluara;

- Numri i komuniteteve të arritura, përfshirë komunitetet rurale ose të pambuluara mjaftueshëm;
- Numri i personelit zgjedhor të trajnuar;
- Numri i organizatave të personave me aftësi të kufizuara të angazhuara;
- Numri i materialeve të testuara me persona me aftësi të kufizuara;
- Numri i barrierave të aksesueshmërisë ose boshllëqeve në informacion të identifikuar dhe të adresuara.

12.2 Tregues të sugjeruar të rezultateve

- Përqindja e zgjedhësve me aftësi të kufizuara që raportojnë se informacioni zgjedhor ishte i aksesueshëm;
- Përqindja që raporton se informacioni ishte i qartë dhe i kuptueshëm;
- Përqindja që është në gjendje të identifikojë ku dhe si duhet të votojë;
- Përqindja që njeh asistencën e disponueshme dhe mekanizmat e ankimit ose raportimit;
- Përmirësimi i njohurive të personelit të trajnuar;
- Reduktimi i barrierave të raportuara në informacion dhe komunikim;
- Rritja e pjesëmarrjes së informuar ose e pjesëmarrjes në votim, kur disponohen të dhëna të besueshme dhe të përshtatshme.

12.3 Metodat e mbledhjes së të dhënave

- Anketa dhe reagime nga përdoruesit;
- Diskutime në fokus grupe;
- Intervista me informatorë kyç;
- Auditime të aksesueshmërisë dhe rishikime të materialeve;
- Vlerësime të trajnimeve;
- Regjistrime të aktiviteteve informuese;
- Regjistrime të ankesave dhe incidenteve;
- Raporte monitorimi nga dita e zgjedhjeve.

Kur mblidhen të dhëna që lidhen me aftësinë e kufizuar, mbledhja e të dhënave duhet të respektojë privatësinë dhe konfidencialitetin, të përdorë përkufizime të përshtatshme dhe të qëndrueshme, të shmangë mbledhjen e panevojshme të informacionit personal dhe të përdoret vetëm për qëllime legjitime të gjithëpërfshirjes zgjedhore.

13. Qëndrueshmëria e Edukimit Zgjedhor të Aksesueshëm

Edukimi zgjedhor i aksesueshëm duhet të integrohet në planifikimin e zakonshëm zgjedhor dhe jo të trajtohet si një veprimtari e vetme. Materialet, kapacitetet e personelit, partneritetet dhe praktiket e aksesueshmërisë duhet të mirëmbahen dhe përmirësohen ndërmjet cikleve zgjedhore.

- Integroni kërkesat e aksesueshmërisë në procedurat e edukimit zgjedhor dhe standardet e komunikimit.
- Ruani bashkëpunimin afatgjatë me organizatat e personave me aftësi të kufizuara.
- Mbani materiale të ripërdorshme të edukimit zgjedhor të aksesueshëm dhe përditësojini kur ndryshojnë procedurat.
- Ndërtoni kapacitete të qëndrueshme të personelit për komunikimin e aksesueshëm dhe gjithëpërfshirjen e personave me aftësi të kufizuara.

- Përfshini aksesueshmërinë në prokurimin e shërbimeve të komunikimit dhe informacionit.
- Mbani, kur është e mundur, kanale të aksesueshme komunikimi edhe ndërmjet zgjedhjeve.
- Kryeni rishikime periodike të aksesueshmërisë dhe përfshini mësimet e nxjerra në edukimin zgjedhor të ardhshëm.

Modele të formularëve që mund të përdoren

Mjetet e mëposhtme mund të përshtaten nga organet e administrimit zgjedhor dhe organizatat partnere. Ato janë hartuar për të mbështetur zbatimin e Udhëzuesit dhe për ta mbajtur edukimin zgjedhor të fokusuar te aksesueshmëria, qartësia, arritja e audiencës dhe përdorshmëria.

Formulari 1. Formulari i Vlerësimit të Edukimit Zgjedhor të Aksesueshëm

Materiali/shërbimi/kanali: _____

Data: _____

Vlerësuar nga: _____

Organizata e personave me aftësi të kufizuara e konsultuar: _____

Audienca e synuar: _____

Barriera e identifikuar	Kush preket	Veprimi i rekomanduar	Organi përgjegjës	Afati / statusi

Formulari 2. Listëkontrolli për Rishikimin e Materialit të Aksesueshëm

- ☐ Informacioni është i saktë dhe i përditësuar.
- ☐ Veprimi kryesor që kërkohet nga zgjedhësi identifikohet lehtë.
- ☐ Gjuha është e qartë dhe e përshtatshme për audiencën e synuar.
- ☐ Paraqitja është e lexueshme dhe informacioni është organizuar në mënyrë logjike.
- ☐ Është zgjedhur një format i përshtatshëm i aksesueshëm.
- ☐ Përmbajtja digjitale është e përshtatshme për përdorim me teknologjitë ndihmëse, kur është e zbatueshme.

- ☐ Videot kanë titra kur kërkohet.
- ☐ Ofrohet interpretim në gjuhën e shenjave kur kërkohet.
- ☐ Formatet audio ose alternative janë të disponueshme kur nevojiten.
- ☐ Informacioni thelbësor nuk përcillet vetëm përmes imazheve ose ngjyrës.
- ☐ Informacioni për kontaktet, ankesat dhe raportimin jepet qartë.
- ☐ Materiali është testuar nga persona me aftësi të kufizuara.

Formulari 3. Model për Planifikimin e Edukimit dhe Informimit Zgjedhor

Grupi i synuar	Barriera / nevoja	Mesazhi	Formati i aksesueshëm	Kanali / partneri	Organi përgjegjës	Afati	Treguesi

Formulari 4. Kontroll i Shpejtë i Komunikimit

- ☐ A po i flas drejtpërdrejt zgjedhësit?
- ☐ A kam pyetur përpara se të ofroj asistencë?
- ☐ A po përdor gjuhë të qartë dhe korrekte?
- ☐ A kam lënë kohë të mjaftueshme për komunikim?
- ☐ A po respektoj mënyrën e komunikimit të zgjedhur nga personi?
- ☐ A po mbroj privatësinë, dinjitetin dhe pavarësinë?
- ☐ A po shmang supozimet për aftësinë ose nevojat e personit?

Formulari 5. Vlerësimi i Trajnimit

Para dhe pas trajnimit, vlerësoni njohuritë dhe sigurinë e personelit në fushat e mëposhtme:

- ☐ Të drejtat e personave me aftësi të kufizuara dhe barrierat
- ☐ Komunikimi gjithëpërfshirës
- ☐ Formatet e aksesueshme të informacionit zgjedhor
- ☐ Përshtatja e arsyeshme
- ☐ Asistenca për zgjedhësin
- ☐ Fshtetësia e votës dhe pavarësia e zgjedhësit
- ☐ Mosdiskriminimi dhe ndikimi i padrejtë
- ☐ Procedurat e ankimit dhe raportimit

Formulari 6. Formulari i Reagimeve të Zgjedhësve

A ishte informacioni zgjedhor i disponueshëm në një format që mund ta përdornit?

A ishte informacioni i lehtë për t'u kuptuar?

A e dinit ku dhe kur duhet të votonit?

A e dinit çfarë asistence ose mbështetjeje ishte e disponueshme?

A e dinit si të raportoni një barrierë ose të paraqisni një ankesë?

Cili format ose kanal komunikimi ishte më i dobishëm?

Cili informacion mungonte ose ishte i vështirë për t'u kuptuar?

Çfarë duhet të përmirësohet për zgjedhjet e ardhshme?

Formulari 7. Standardet Minimale përpara Nisjes së një Fushate të Edukimit Zgjedhor

Planifikimi

- ☐ Organizatat e personave me aftësi të kufizuara janë përfshirë.
- ☐ Barrierat e aksesueshmërisë janë vlerësuar.
- ☐ Janë identifikuar komunitetet rurale dhe ato të pambuluara mjaftueshëm nga shërbimet.
- ☐ Janë parashikuar burime për formatet e aksesueshme dhe veprimtaritë e informimit.

Informacioni

- ☐ Informacioni zgjedhor është i disponueshëm në formatet e përshtatshme të aksesueshme.
- ☐ Gjuha është e qartë dhe e lehtë për t'u kuptuar.
- ☐ Materialet digjitale janë të aksesueshme.
- ☐ Gjuha e shenjave, titrat, audio, shkrimi me germa të mëdha ose formate të tjera janë të disponueshme kur kërkohet.
- ☐ Informacioni shpjegon asistencën, pavarësinë e zgjedhësit dhe mundësitë e ankimit/raportimit.

Personeli

- ☐ Personeli përkatës ka marrë trajnim për gjithëpërfshirjen e personave me aftësi të kufizuara dhe komunikimin e aksesueshëm.
- ☐ Personeli kupton përshtatjen e arsyeshme dhe asistencën për zgjedhësin.
- ☐ Personeli kupton si të mbrojtë privatësinë, dinjitetin dhe pavarësinë e zgjedhësit.

Shpërndarja

- ☐ Po përdoren disa kanale komunikimi.
- ☐ Organizatat e personave me aftësi të kufizuara mbështesin shpërndarjen e informacionit.
- ☐ Përfshihen komunitetet e largëta dhe ato të pambuluara mjaftueshëm nga shërbimet.
- ☐ Zgjedhësit kanë mënyra të aksesueshme për të bërë pyetje dhe për të dhënë reagime.

Vlerësimi

- ☐ Treguesit janë përcaktuar përpara zbatimit.
- ☐ Do të mbliidhen reagime nga zgjedhësit.
- ☐ Gjetjet do të përdoren për të përmirësuar edukimin zgjedhor në të ardhmen.

Mesazhe të Sugjeruara Kryesore për Edukimin Publik të Zgjedhësve

- E drejta për të votuar ju përket juve.
- Personat me aftësi të kufizuara kanë të drejtë të marrin pjesë në zgjedhje pa diskriminim.
- Informacioni zgjedhor duhet të jetë i aksesueshëm për të gjithë.
- Ju mund të kërkonit asistencën e përshtatshme kur ju nevojitet.
- Zgjedhja juaj zgjedhore ju përket vetëm juve.
- Nëse hasni një barrierë të aksesueshmërisë, keni të drejtë ta raportoni.

Përfundim

Edukimi zgjedhor i aksesueshëm është thelbësor për pjesëmarrje të barabartë dhe të informuar. Nuk mjafton që informacioni të jetë i disponueshëm: ai duhet të jetë gjithashtu i aksesueshëm, i kuptueshëm, në kohën e duhur dhe i përdorshëm. Zgjedhësit me aftësi të kufizuara duhet të jenë në gjendje të kuptojnë procedurat zgjedhore, të dinë çfarë mbështetjeje është e disponueshme, të bëjnë zgjedhjet e tyre zgjedhore dhe të dinë çfarë të bëjnë nëse hasin një barrierë.

Cilësia e edukimit zgjedhor të aksesueshëm varet nga planifikimi i hershëm, pjesëmarrja kuptimplotë e personave me aftësi të kufizuara, komunikimi i aksesueshëm, formatet e përshtatshme, personeli i trajnuar, përdorimi i disa kanaleve të shpërndarjes, monitorimi praktik dhe angazhimi për përmirësim të vazhdueshëm. Kur këto elemente integrohen në praktikën e zakonshme zgjedhore, edukimi zgjedhor bëhet një mekanizëm konkret për forcimin e barazisë, pavarësisë dhe besimit në procesin zgjedhor.